

BUITEN

4^E JAARGANG N^O 9.

ZATERDAG 26 FEBRUARI 1910.

BERCHTESGADEN. DE WIMBACHKLAMM.

INHOUD:

OVERZICHT VAN DE WEEK.	BLZ. 98
KWALIJKE VERMOEDENS	„ 98
HET KASTEEL WELL (L.) (SLOT), DOOR A. F. VAN BEURDEN. GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 100—102
IETS OVER KARPERS, DOOR P. FRANSEN JZ.	BLZ 102
TEGEN SLANGENBEET, DOOR G.	„ 103
BERCHTESGADEN, DOOR G. J. BLEES KZN., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 97 EN 104—106
MIJN VRIEND JACK OF DE WONDERLIJKE AVONTUREN VAN EEN AMATEUR-FOTOGRAAF, GEÏLLUSTR. (VERVOLG) BLZ. 107	
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

13 FEBRUARI. Te Berlijn en op andere plaatsen in Duitschland worden door sociaal-democraten betoogingen tegen de kieswet gehouden.

Stranding van de Amerikaansche stoomboot *Lima* bij de Chileensche kust. Van de opvarenden worden 205 personen gered door de *Halumet* en 88 aan hun lot overgelaten.

14 FEBRUARI. Kleine wijziging in het Britsche Kabinet. Winston Churchill wordt minister van binnenlandsche Zaken, Buxton minister van handel, Herbert Samuel postmaster-general.

15 FEBRUARI. Baron van Heeckeren van Kell richt tot de Eerste Kamer een nota, waarin hij als zijn zegsman in zake den brief van den Duitschen Keizer dr. A. Kuyper aanwijst.

Herbert Gladstone, benoemd gouverneur-generaal van het Vereenigd Zuid-Afrika, tot pair verheven.

Opening van het Britsche Lagerhuis. Lowther als „speaker” herkozen.

Sluiting van een voorloopige handelsovereenkomst tusschen Duitschland en Canada.

Het nieuwe Spaansche kabinet-Canalejas stelt een decreet op tot het verleen van gratie aan de veroordeelden wegens de onlusten van Juli te Barcelona.

Te Parijs wordt bericht ontvangen, dat een Fransche colonne op 4 Januari bij Wadai in het Tsjad-gebied in een hinderlaag is gevallen en in de pan gehakt.

16 FEBRUARI. Uit Semarang en Soerabaja wordt het heerschen der cholera, ook onder Europeanen gemeld.

Dood van den vermaarden Engelschen dierenschilder en beeldhouwer Swan.

Te Parijs blijft de Seine nog langzaam wassen.

Te Antwerpen dreigt een staking van de ertswerkers.

De Deensche goederenboot *Cambodja*, van Frederikstad naar Zuid-Afrika, vergaan bij Hetuas. Een sloep met 16 man vermist.

17 FEBRUARI. Prins Hendrik aangetast door influenza.

Hevige Zuidwesterstorm in Groot-Britannië.

Er komt bericht, dat de 88 personen, die op het wrak der *Lima* waren achtergebleven, gered zijn.

De onderhandelingen tusschen de Engelsche regeering en den Ierschen leider Redmond zijn mislukt.

Tot inspecteur voor de visscherij benoemd J. M. Bottemanne, dir. der visschershaven te IJmuiden.

Kiesrechtbetoogingen te Frankfort a/M., eindigende in een straatgevecht, waarbij een groot aantal personen gewond werden.

18 FEBRUARI. Dood van H. Heijermans Sr. te Rotterdam, oud-journalist.

De kroonprins van Griekenland vertrekt uit Frankfort, waar hij zich bevond; volgens gerucht heeft de koning zijn zoons geroepen voor een familiaaraad, in verband met den binnenlandschen politieken toestand.

19 FEBRUARI. Prins Hendrik neemt in beterschap toe.

Dood van graaf zu Stolberg Wennigerode, president van den Duitschen Rijksdag.

Het pantserdekschip *Utrecht* uit Paramaribo vertrokken ter opsporing van de mailboot *Prins Willem II*, die reeds 8 Februari te Paramaribo was verwacht.

20 FEBRUARI. Een apotheker te Kaïro pleegt een aanslag op den minister-president Boutros Pacha, die aan z. ne wonden sterft. De storm, die sinds vier dagen boven Engeland woedt, bereikt de kracht van een or. aan en veroorzaakt veel schade en ongelukken.

21 FEBRUARI. Men is nog steeds zonder tijding van de *Prins Willem II*. Er wordt reeds 68 pCt. hervverzekeringspremie betaald.

KWALIJKE VERMOEDENS.

(Schets in het Vlaamsch).

IN de schoone eetplaatse, de trots en de geneugte van de oude madame Siemone, begon zich kenbaar te maken een onaangename reuk, een duifheid, die kwalijk riekte en die al over de kamer hing als een vage smoor. Snuffelend liep trotterige madamke, zooals ze haar in den omtrek noemden, omdat ze zoo kleine en terzelvertijd zoo permintig en moeiallig was, door de kamer, die haar al met een keer zoo in den perikel bracht. Haar felle oogskes als vlijmen zoo scherp loerden achter de brilleglazen, stevig op den fieren haviksneuze. Ze ondervroeg de meisses snijdend wie er toch 't laatst in de kamer kon zijn geweest. 't Keukenmeisse zei bevend, dat ze er sinds gisteren geen voet zette, het bovenmeiske niet sedert den vroegen uchtend, en toen riekte het nog niet zóó het kindermeiske zwoer zelfs, dat ze nooit een oog waagde nadat de kamer zoo schoone werd gerepareerd.

Ja, een wonderlijk geval! Die kamer was onlangs pas gansch nieuw beplakt en gestoffeerd, en achter al dat gekuisch steeg nu dezen reuk op. Den ganschen dag bleef ze met haar kleinkinderen uit. Wat gebeurde hier in haar afwezigheid? Voor 't laatst werd de kamer gebruikt met Paschen, toen de kleinkinderen allerhande eieren kregen, waarvan alleen de twee in kleuren gekookten overbleven, die ze bewaarde in 't wollen mandeke op de hooge schouwe, als aandenkjen. . . . Effekens voelde madame Siemone zich verteederen, terwijl ze dacht aan dat aandoenlijke Paaschliedeken, dat ze zongen altogare, maar dan werden haar reukorganen weer geplaagd en seffens snuffelde ze van nieuws rond. Ze peinsde en peinsde, terwijl ze als een rattevangster heel 't behang beneusde om te ontdekken wáar eigenlijk de plek zich moest bevinden. Misschien lag het wel aan haar, zou 't soms enkel verbeeldinge kunnen zijn? Nee, de meisses zeien 't toch ook. . . . hoewel, ze meende, dat ze giechelden, ze mocht ze niet vertrouwen. Tot morgen zou ze wachten en dan opnieuw visiteren.

's Avonds opende madame Siemone voorzichtig de deure en stak haren langen neuze in de opening; maar met een ruk trok ze de deure weer toe. 't Was nu veel verergerd, de vieze lucht wasemde haar zelfs venijnig tegen. 't Grijsche hoofd schuddend, stond ze in gedachten voor de kamer, waarvan ze de deur gesloten hield. Dat was hier niet pluis, wat ging er in haar huis om? Die kamer was nieuwe. . . . De meisses, haar man, de kinderen. Wie kon er zijn doening aan hebben?

Bij voo baat ontstak ze al in furie, ze zou er wel achter komen en wie het gedaan had zou het moeten weten! ze zou. . . . ze zou. . . . de snoodaards!!

Haar echtgenoot riep ze nu in het salon, nam hem het eerst in het verhoor. In een ratel van bewoordingen zei ze wat er gaande was, tot eindelijk haar stem zich dempte en ze fluisterend zei:

— Er is iets geheimzinnigs in het spel, en 't moet ontdekt worden!

— Zeker, ge moet weten wat het is, lieve, verklaarde bedeesd meneer Siemone. Hij durfde zijn vrouw niet tegenspreken.

— Wat het is. . . ! Wat het is. . . ! 't Komt er niet zoo seffens op aan wat het is, maar waar het zit! 't Is er niet vanzelfs gekomen en 't zal onderzocht worden! taterde ze al feller, alsof ze hem voor den schuldige hield.

Meneer Siemone, zoo mager en slap, dat hij bijkans dubbel sloeg, zijn oogen schuw en angstig, zuchtte en schudde het hoofd. Zijn vrouw kreeg zoo gauw kwalijke vermoedens, maar hij durfde haar dit niet zeggen, als 't niet naar haar goeste bleek, gaf ze hem er van langs. 't Ging met haar als met de verkoudhedens: beter den aanval voorkomen dan genezen. Eetlust kwelde hem ook en niet noodeloos wilde hij het redekavelen rekken; rook daar iets slecht, dan kon hij het niet gebeteren, wat had hij daarmee van noode! Madame Siemone's kromme neuze scheen nog meer te krullen, nu ze haren man daar zoo onnoozel zag neer zitten, alsof zijn zinnen te lore gingen. Wat 'nen sukkeleere toch, hoe in vredesnaam geraakte ze aan zoo 'nen duts? Dooréén zou ze hem kunnen rammelen!

Venijnig bekeek ze hem en schampte dan:

— Zitte U soms van binnen te bezien?

Meneer Siemone hief nederig het hoofd op en waagde zwakjes te zeggen:

— Wat wilde toch, m'n lieve mensch. . . . ?

— Wel! wel! Goede Genade! Alle lieve zielen van den omtrek! Heb ik ooit in heel mijn leven zoo iets gehoord? Wat ge moet doen?! Gaan zien, tiens! Er zijn misschien ratten. . . . !

— Ratten? 'k Geleuf niet dat ratten stinken!

De kleine trotterige mevrouw Siemone week ontsteld terug:

— Als ge een beetje treffelijker woorden kunt kiezen, als 't u belijft, zal ik u dankbaar zijn!

Meneer Siemone sloeg zijn blikken neer en zweeg. Zijn eenig doel was er op gericht om hier weg te komen, maar hoe een goed voorwendel uit te vinden? Zijn vrouw's oogen flikkerden van ingehouden woede. 't Was weer mis met haar, hij zou op zijn pootjes moeten staan, anders duurde het nog tijden eer hij aan tafel gaan kon. Ja, hij moest een pijnke wagen:

— Om op den geur terug te komen.... kan ik niet na het eten gaan zien, zei hij eindelijk lijsig.

— Nee....! 't eten loopt er niet van door!

— De geur ook niet....!

Verachtelijk blikte mevrouw Siemone. Zoo'n man, zoo'n man!! Dan zei ze:

— 't Is gelijk, ge gaat seffens kijken.... moet de smoor daar misschien blijven?... Allez subiet!

Gedwee stond meneerke op, rechte met een zucht zijn moeie leuen en schoffelde langzaam de kamer uit. Zijn vrouw's dreigblikken voelde hij op zijnen rug branden, want aan de deure bleef ze hem nakijken en dat stuwde hem voort. Ja, ze was een kloek wijveke, wat al te flink voor hem. Hij zat wel niet onder den sluis, naar hij zichzelf moed insprak, maar soms kon ze toch zoo onaangenaam doen en om den lieven vrede moest hij dan wel zwijgen, anders werd het een leven als een oordeel. Bij de eetplaatse bleef hij zuchtend staan. Wat kon er ten eeuwigen dage daar in eens de kamer bederven? De gedachte alleen maakte hem rillerig en beklemd. Maar kom! misschien overdreef zijn vrouw.... Altemet dapper opende hij nu de deur met een zwaai, doch een lucht zoo ongeveer als van een varkenskot woei hem tegemoet. Alle menschen, zijn vrouw had geen ongelijk. Geen verbeeldinge, 't was de naakte waarheid! Snel trok hij de deure toe en vluchtte, de hand voor zijne neuze, naar zijn vrouw terug.

* * *

— Awel? heb-de iets gezien?

— Gezien? Neen.... geroken wel!

Madame Siemone bibberde, hare neuze en kin raakten haast malkander als een notekraker. Van kwaadaardigheid over z'n onnoozelheid wilden bijkans de woorden niet over hare lippen.

— Of ge 't hebt geroken en doet niet.... Als ik zeg, dat 't er is, kunde mij gelooven, bracht ze er dan eindelijk uit. Iemand moet het hebben aangebracht ievens dáár zit de knoop!

— 'k En kan 't niet helpen?!

— Dat is gemakkelijk.... Zoo blijven we even verre.... Ge moet toegeven, dat we er niet kunnen huizen, of meende van wel?

Meneerke Siemone schudde onderdanig het hoofd. Ja, daar had zijn vrouw gelijk in, 't kwam er niet van zelf, alevel kon hij 't verhelpen? moest hij den dader uitvinden?

— Nu? Wat peinsde? stoof weer madamke op.

— 'k En weet het niet....!

— Wie moet het dan weten....? daar zijt ge een man voor! Maar 'k zie het wel, gij zit daar en verroert u niet.... 't en kan zoo niet zijn.... 'k Heb nog nooit zoo'n lucht in mijnen neuze gehad! 'k 'al om den dokter moeten zenden!

— Och Heere! verzuchtte hij, die zal er zoo'n affaire van maken.... ge kent hem!

— Wete ge een anderen raad? smaalde ze al terug. Of zijt ge soms bevreesd, dat hij 't zal ontdekken? Hij is een geleerd en slim man, die mij met een enkel woord verstaat. Aan u heb ik geen hulpe noch raad.

Bescheiden, zooals 't paste als echtgenoot van het ongemakelijke madamke, zei hij nu: Doe naar uw goedvinden!

* * *

Er werd in de suite gedekt. Stil en eenzelvig aten ze het avondmaal. Benepen tuurde meneer voor zich uit. Madamke, in verwijfeling, peinsde over 't geval. Nee, hij had 't niet gedaan.... wie dan wel? 't Kwam er eigenlijk niet zoo zeer op aan wie, dat zou ze later wel uitvinden, als ze nu maar eerst wist waar het kwaad stak. Haar vertrouwen in den ouden dokter reikte wel niet tot den hemel, waa 't zijn-n neuze betrof, maar toch, hij kon allicht wat naar voren brengen. Ze benedijdde haar nieuwe meubels, die door de pestilentie waren besmet, en bijzonder het schouwkleed, zoo naar haar goeste, geheel van klare pane en puur zijden friendels wel twintig centimeters lang! Om zot te worden van spijt, dit alles hing in die verdorvenheid!

Meneerke had maar weinig durven eten, glariede even rond; dan nam hij bedeesd een appelke, maar in zijn vreeze nu ze weer begon te tateren over 't geval, liet hij 't op de schaal terug vallen.

— Seessa.... seessa.... Zóó zoude die schoone schale breken! gromde ze hem tegen. Wie laat nu zoo hard eenen appel vallen, precies een kind zijt ge!

Verdwaasd keek hij haar aan, dan zei hij lief: — Ik geloof, dat ge een beetje nerveus zijt, Antonetje, scheelt er wat?

— Wat er scheelt?... Och Heere! Hij vraagt wat er scheelt! Noemt ge 't niet hard, dat al mijn werk bedorven is?

Opnieuw schrompelde hij in, krabbelde aan zijne kinne. Zijn vrouw liep van de tafel naar 't venster en maakte veel gedruisch met messen en lepels, dan bedacht hij, dat hij haar wat milder moest stemmen. Even schrapend zijn keel, zei hij haperend:

— Maar lieve mensch, omdat er iet st.... iets onfrisch riekt, bedoel ik, is die kamer toch niet bedorven! Willen we den tapisser laten komen?

Nu beving madamke een heilige woede. Wat, hij sprak van den tapisser! Voor een kamer, die juist van onder tot boven in

het nieuwe zat! En al haar moeite en last rekende hij voor niets! Oh ja, zoo een man, den ganschen dag uit, die trok het zich niet aan! Wat wist hij van haar huishoudelijke ellenden? Van dag tot dag werd hij egoïster, hij dacht alleen aan zijn eigen, de tyran! Dan verhoef ze haar stem en zei schel:

— Zijn we daarvoor veertig jaar getrouwd? Dat en heb ik nooit van u gepeist.... Oh, als ik een man was!

Gelijk een oud leeuwinneke, die met zich zelf geen raad weet, trotte de ze rond en schuddebolde van nuttelooze voortvarendheid.

— Wat, wat...., stamel e hij. We zullen tegare gaan zien, Antonetje.... en daarmee uit! Is dat goed?

— Ho, dat meende ik ook, of 't maar tijd wordt!

— Nu, vooruit dan!

Kordaat stapten ze door de gang naar de kwalijke kamer toe, madam's neus veilig in een zakdoek gemoffeld, hij met de hand er voor. Subiet moest hij het gas aansteken, terwijl zijn reukorgaan werd overgeleverd aan de kwade dampen. Hij blaasde er van, en madamke riep: — Allez, de vensters open!

Hij deed het, en hield meteen van benauwdheid zijn hoofd er buiten. Madame's alziend oog speurde ijlings overal rond, doch lang hield ze het niet vol, de lucht was waarlijk verpestend, in een oogwenk stond ze al weer in de gang. Hij volgde haar en met een paf vloog de deure toe.

— Nu is het venster opengebleven, gilde ze. Wie sluit het weer?

— Ik ben ongemakkelijk er van.... 'k en ga er niet meer in, verwerde zich meneer vastberaden.

— Peinst ge dat ik 't doe....? Het moet dan maar open blijven, geen dief houdt het er uit!

II.

Den ganschen nacht sloot madame Siemone geen oogske. Dat ze niets had kunnen ontdekken in de kamer, stilde haar niet; het zou diep in de schouwe of onder den grond zijn, ergens moest het toch zitten!

's Morgens liet ze den dokter komen. Wat haar man ook op of aanmerkte, de dokter was een klibbere man, die veel over huis kwam, en iemand van haar gadinge, iemand gelijk zij zelf: ondernemend en kwiek, er zat spirit in hem. Ze ontbood ook een surveillant van den reinigingsdienst.

De dokter tort subiet aan. Het gezicht gewichtig en met veel drukte doorsnuffelde hij de kamer. Ja, 't was een verfoeilijken geur, die tallenkant uit den grond scheen op te stijgen.

— Ik peins, 't moet van de afvoerbuizen komen onder den grond, die zijn zeker lek, verklaarde hij dan.

De surveillant deelde deze meeninge geheel en gansch en ze keken elkander aan. Dan streek de dokter over zijn grijze puntbaardje en sprak zwaarbedenkkelijk:

— Als de deur niet hermetisch wordt afgesloten en onmiddellijk hierin voorzien, stelt ge u aan een groot gevaar bloot, er kon wel eens tyfus uit voortkomen.

Madame Siemone hief de handen ten hemel. Tyfus! 't Was dus zooals ze vreesde. Bij het heergaan zei de dokter:

— Ge moet uwen huisheer verwittigen.

* * *

De eigen ar geroepen, snoof voor de schouwe; 't leek hem dat 't daaruit kon komen.

— Hebt ge die wel behoorlijk laten kuischen, madamke?

Madame Siemone viel bijna om van verontwaardiging. Wat, een treffelijk mensch als zij, zou haar schouwe vuil laten, dat was een affront.

— Awel, ge moet daar zoo'n spel niet van maken, 'k en zeg maar....

— Ha, ik meende soms!

De huisheer verschoot een beetje. Zonder verder te zoeken of te durven gissen, zei hij nu, dat hij de schouwe op zijn kosten zou laten nazien, en als dat niet hielp, moest den grond open. Een kostbaar karwei.... maar kans voor tyfus wilde hij niet op zijn geweten hebben.

Madamke knikte: ja, dat leek haar 't beste.

— We zullen dan subiet beginnen, zei hij.

Doch nu lamenteerde ze:

— Wat een affaire! en waar moeten de werkmenschen binnen als die deure toe moet blijven? Anders wordt het gansche huis besmet.

— Langs de vensters dan!

— Och.... och, langs de vensters....!

De meisses, en ieder hulpvaardige brachten de meubels uit. 't Werd een geloop en gesleep alover de tapieten, madamke's herte brak er haast van. Ze pikkelde van d'een naar d'ander, gilde en stopte haar ooren met de vingers als de meubels den muur raakten; ze wilde hier helpen en daar scherp toekijken, opdat ze maar voorzichtig zouden zijn, zoodat ze iedereen zenuwachtig miek en in den weg stond. Zelf haalde ze nu een groot laken, spande het beleidvol alover den spiegel en het schouwkleed, spelde van onder de slipkes vast, opdat er geen stofke aan zou komen. Azoo moest 't maar!

Nu werd de deure afgesloten, de spleten beplakt en om den schouwveger gezonden. De man tort aan, kuischte voortreffelijk, kuischte nog eens, maar niets verdachts wist hij op te leveren. De onaangename lucht wilde maar niet verdwijnen.

Opnieuw werd er beraadslaagd met den huisheer en den dokter: nu moest de vloer worden opengebrouwen.

(Wordt vervolgd).

HET KASTEEL WELL (L.)

(Slot).

ALDUS voerde men in de laatste helft der XVIIIde eeuw de huishouding op het feudale slot. Uit alles ziet men, hoe verschillend het leven der kasteelbewoners was met dat der bevolking. De geriefelijkheden van de tegenwoordige levenswijze, de toenadering tot het volk kende men nog niet, terwijl de Heer nauwgezet zijn decorum bewaarde, de meerdere was van zijn personeel en toch niet al te weelderig leefde.

Foto Aug. F. W. Vogt. HET KASTEEL WELL.
BINNENHOOFDINGANG MET TOREN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL WELL. BINNENPLAATS.

In de geschiedenis van het slot vindt men nog andere belangwekkende gebeurtenissen, die wij hierna in het kort verhalen.

Well is eene oude heerlijkheid, met het nabijgelegen Straelen uit één stam, bestaande uit vele eertijds woeste gronden, heiden, moerassen, zandheuvelen en tusschen den weg Venlo—Nijmegen en de Maas uit broekgronden, bouwland en Maasweiden. Het slot is in de middeleeuwen gebouwd, doch aanmerkelijk verslot in de middeleeuwen gebouwd, doch Renaissance heeft groot en verfraaid. Vooral het tijdperk van de Renaissance heeft er zijn stempel op gedrukt. De vijvers zijn breed aangelegd, de grachten diep, en een groot lustpark met dubbele lanen van groote, forsche lindeboomen, groote vierkante tuinen met paden doorsneden, voltooiën het zeventiende-eeuwsch voorkomen geheel.

Well bezat eigen heeren vanaf de vroegste tijden, die op het kasteel verbleven: de rentmeester, de jager, de tuinknecht, de bouwknacht, de meiden woonden in de voorgebouwen. 's Avonds om 8 of 9 uur werd de poort gesloten, zoo noodig de brug opgehaald, en dan zaten de bewoners als verschanst in een vesting.

Over Well hebben geregeerd de heeren van Arendaijll, Bijlant, Bergh, Limburg Styrum, Bronkhorst, Pas de Feuquières, Liedel, von Schloisnigg en thans is het kasteel eigendom van Dr. Wolters, een industriëel uit Dusseldorf.

De heeren de Pas de Feuquières waren, zooals hun naam reeds laat hooren, Franschen van oorsprong. Het geslacht dezer heeren, baronnen, markiezen en graven tegelijk, was in Frankrijk aan het hof van den zonnekoning Lodewijk XIV in hoog aanzien. De stamvader van het geslacht, die den krijgshaftigen naam van Manasses droeg, stond afgebeeld in de vestibule van het slot in een krijgslust, den veldheerstaff voerend, op een steigerend ros, op den achtergrond eene brandende stad. Zijn afstammeling Henri de Pas de Feuquières was naar het overkwartier van Gelre afgezakt, was gouverneur van Toul geweest en had in 1663 de 19-jarige Juliana Petronella van Limburg Styrum Bronkhorst, dochter van Albert en Maria van den Bergh van 's Heerenberg gehuwd.

De markies was van goede afkomst, maar zijne vrouw kon als gewettigd kind ook op goede voorvaderen bogen. Hare familie bezat Boxmeer, Wisch, Berg, Stevensweert, Annadael, Braine d'Alend, enz. En Willem van den Bergh was zelfs gehuwd geweest met Maria van Nassau.

De door haar huwelijk markiezin geworden Juliana Petronella was eene hooghartige vrouw; zij was zich hare afkomst bewust en wilde niet achterstaan bij de regeerende prins en vorsten.

In hare verordeningen toch placht zij in den aanhef te zeggen: Wij, Juliana Petronella, markiezin, enz., enz., enz., bij de gratie Gods vrijvrouwe van Well, Bergen, Ayen ende Annadael, enz.

Juliana Petronella had drie jongens en een meisje. Zij gaf hun eene opvoeding naar hun stand en tijd. Zij leerden schermen, galante manieren, paardrijden, slecht schrijven en nog minder Nederlandsch en kregen, toen ze daar oud genoeg voor waren, een officierspatent.

De oudste zoon, Charles, sneuvelde bij 't merkwaardige en vaak afgebeelde beleg van Kaiserswerth a d Rijn. Henri werd gouverneur van Monçon en leidde er volgens latere verklaringen een vrolijk leventje en was een vereerder van het schoone geslacht.

De derde Max werd luitenant in Luxemburgschen dienst. Doch hij bezat geene roeping voor het garnizoens- en veldleven en nam tegen den zin zijner moeder ontslag en kwam weer terug naar Well.

Want Max had daarvoor eene reden.

Op het slot oefende in dien tijd Joh. Hubert Bormans het schouten- en rentmeestersambt uit. Hij was gehuwd geweest met eene Venloosche dochter van goeden huize, met Amelia van Darth en na diens dood met baronesse von Holling, zich schrijvende en teekenende van Holling.

Bormans was van deftige familie, een trouw dienaar en een rechtschapen man. Hij had in de rechten gestudeerd, zijne dochters waren nette meisjes, die eene goede opvoeding genoten hadden. De oudste, Maria Magdalena, was staatsjuffer of hofdame van de oude markiezin. De jongste, Amalia Catharina, bleef bij haar vader.

Amelia kwam natuurlijk veel op 't slot en liefde is sterker dan alle standsonderscheid. Onze Max werd smoorlijk verliefd op de mooie schoutsochter.

Dat zou in onze dagen nu niet zoo erg geweest zijn, maar destijds en dan bij Juliana Petronella van Limburg Styrum Bronkhorst!

Deze had zich dat geheel anders gedroomd.

In die tijden ging het met het vrijen en trouwen van de jonge heeren heel wat meer koopmansachtig toe, dan zelfs in onze dagen van geldbejag.

Wilde een lid van den hoogen adel een levensgezellin zoeken, dan begon dit onderzoek met het naslaan van een lijstje, waarop de rijke erfdochteren stonden van de heeren, die gelijk in rang en stand waren en die evenveel kwartieren of stamdeelen van onbetwisten adel konden toonen. Dan ging een gezant vooraf, of er aansluiting te krijgen was met den trotschen papa. Viel dit mede en kreeg de gezant een goed bescheid, dan verscheen de aanstaande schoonzoon zelf op het tooneel, begonnen de onderhandelingen en werd de te leveren bruid zelf voor den dag gehaald, gekeurslijfd, gepoederd met bevallige buiginkjes binnen geloodst. Was ze niet al te leelijk of te rood van haar, zooals b.v. Cunegondis van Saksen, latere abdis van Thorn (L.), dan ging de zaak door.

Ook kreeg de gezant wel een portret mede van de huwbare dame, een soort monsterkaart. Maar dat kwam ook al soms faliekant uit, zooals bij Jean Baptist van Hohenzollern Sigmaringen, geboren 1728, die het kasteel Boxmeer bewoonde en 1747 op portret trouwde met Maria Bononia de Lodron. Toen deze in levenden lijve verscheen, zag de Graaf, dat het portret erg geflatteerd was. Hij werd woedend, en zei aan den gezant-rentmeester, L. F. de Raedt: „Le peintre est un traître, l'original n'est pas le portrait, je ne la veux pas.” De gravin trok zich deze narigheid sterk aan verdween en stierf in 1758 te Aken in een stift. Door al dat hengelen en zoeken geraakten de leden van den hoogen adel soms ver van hun geboorteland, adres aan Papa de Pas.

Maar Max zou dat nu eens anders doen; hij brak met de heerschende gewoonten en standsbegrippen. Hij sprak er den rentmeester Bormans over, die zeer wijselijk zijn toekomstigen heer van dat voor die dagen dwaze plan zag af te brengen.

Maar er was niets aan te doen. Hij bleef geheime samenkomsten hebben met de mooie Amelia in de afgelegen lanen en laantjes van het kasteel, nog te zien op de foto's en schreef met een slecht handschrift mooie verliefde briefjes aan zijne „chère et aymable cœur et douce Amélie”.

Hunne passie tot elkander nam toe. Zij trokken ieder langs een afzonderlijken weg ter beëvaart naar Kevelaer en, teekenend voor tijden en zeden, deden ze daar voor het Moeder Gods-beeld de belofte elkander tot den dood toe trouw te blijven. Zij stelden een papier op, dat zij beiden met hun bloed onderteekenden. Het cedelken luidde aldus: „Comme je confesse devant le bon Dieu et la Sainte mère Maria, que je prend mademoiselle Amelia de Bormans, pour ma très chère épouse, et femme et le promet avec tous les serments possibles devant Dieu et tous les saints et d'estre fidel en tout ce que i ay promis cy dessus et que nulles difficultés au monde, ne pourras nous empescher et separer que la mort. Maximilian Henry, Comte de Pas, manu propria Kevelar le 13 Octobre 1700, Amelia de Bormans.

Hiermede was het besluit voor beide gelieven genomen, een besluit, dat hun veel zorgen, veel leed zou

brengen. Amelia had eene halfzuster te Munster wonen, ging deze bezoeken en voorloopig in een pensioonaat aldaar, om allen argwaan te verdrijven. Maar Max vond rust noch duur. Hij besloot Amelia in 't geheim te huwen, daar hij wel wist, dat hij van zijne hooghartige moeder-weduwe nooit toestemming tot een huwelijk zou verkrijgen. De schout Bormans zag het onweder aankomen, maar kon het niet afweren, zweeg en gaf zijne toestemming.

Max de Pas vroeg aan den pastoor zijner parochie te Well een attestatie, om buitenslands te kunnen huwen, wat hem, omdat hij meerderjarig was, verstrekt werd. Amelia woonde te Munster, zooals gezegd en trouwden nu in de slotkapel te Munster met den graaf op 6 Maart 1701.

Alles ging goed, maar op het kasteel was de zaak bekend geworden. De praatachtige pastoorsmeid had het geval aan de bedienden verraden en nu pakten zich donkere wolken boven het hoofd van den armen Max samen, die in Duitschland zijn wittebroodsweken sleet, terwijl hij zijn Mama had wijs gemaakt, dat hij op Annadael bij Posterholt zat. Op het kasteel was zijne moeder er ziek van en tot overmaat van ramp kwam in dien tusschentijd zijn broeder, de gouverneur van Monçon, terug, die bij het vernemen dezer beleediging, der familie aangedaan, de kame-nier of staatsjuffer Maria Magdalena Bormans op de torenkamer (1ste verdieping links toren bij den ingang), bij de keel greep om haar een geheim af te dwingen, dat ze niet kende. Max en Amelia hadden er de zuster wijselijk buiten gelaten. Henri, de militair, zou van zijn broeder met den degen in de hand voldoening vragen. Maar Max kwam niet, bleef op Annadael tot zijn geld op was en zijne moeder alle maatregelen genomen had, om hem

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL WELL. BINNENGRACHT.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL WELL. BUITENGRACHT.

kort te houden. Ook toen was het geld de nervus rerum, en Max moest met loome schreden weer terug naar Well — maar zijn arme vrouw mocht niet mede. Voor haar begon een leven van ontbering en zwerven. Juliana Petronella nam wraak; zij ontzegde als alleenheerscheres Amelia het verblijf op haar grondgebied; zij ontnam Max alle toelagen. Hij moest als het ware het geld stelen, dat hij naar zijne vrouw, inmiddels moeder geworden, zond, terwijl de schout Bormans, wiens huizinge met al wat er in was, afgebrand was, ook niet kon helpen.

Ter sluiks kwamen ze te Annadael samen, en de nood steeg. Geen wonder, dat de liefde verbleekte. Eene periode volgt, waarin Amelia haren man zijne halfheid, zijn niet-durven, zijne laksheid voorhoudt, dan zet zich het leed in haar gemoed vast, het lichaam begint mede den last te gevoelen; zij vergaat van verdriet en kwijnt weg. Op haar sterfbed schrijft ze met bevende hand nog een briefje, om nog eenmaal haar Max te zien: Kom spoedig, schrijft ze, ijl, want het is tijd; je n'en puis plus, je meurs! Doch Max kwam niet op tijd; zij stierf alleen, verlaten, terwijl haar kind, ook een Max, aan haar bed speelde, onbewust van de dreigende toekomst. Dit drama speelde zich op 5 Mei 1709 te Alpen aan den Rijn af. Nooit heeft het zielelijden eener vrouw zóó tot mij gesproken, als in dat kleine briefje, nog in het archief bewaard, waarin zij om een laatste vertroosting riep met de kracht der wanhoop. En Max de Pas kon door de luisterrijke begrafenis, die hij aan het stoffelijk overblijfsel schonk, door den prachtige steen, dien hij op haar graf deed leggen, door het eerlijk erkennen van de wettigheid van zijn zoon Max, niet goedmaken, wat hij in die bange ure verzuimde. Dit zoontje werd door de zuster der overledene, Maria Magdalena, opgenomen en opgevoed.

Hoe Henri, de gouverneur van Monçon, ook tegen het huwelijk van zijn broeder geweest was, hij was ook op den duur bezweken voor de bekoorlijkheden van Maria Magdalena, de juffer van staat. Hij knoopte liefdesbetrekkingen met haar aan, bedroog haar, ging naar Monçon terug en wilde zijn kind, een meisje, niet erkennen. Zijne moeder verbood dit ten strengste.

In dit opzicht viel Henri nog meer tegen dan Max. De beide kinderen, weinig in ouderdom verschillend, Max was iets ouder, werden nu te zamen opgevoed. De oude Max was overleden, de zorg voor de opvoeding aan Maria Magdalena overlatend met eenig kapitaal.

Nu krijgen wij weer een van die onnaspeurbare raadsels te zien in een menschenleven, die met ieder begrip van wet of besluit spotten. Max en Maria Ursula, zijn nichtje, beide de Pas de Feuquières, de ééne erkend, de andere niet, worden smoorlijk verliefd op elkander. De oude schout als voogd en de bedrogen echtgenoot van Henry, moeder van het meisje, verklaren dit nooit te zullen dulden. Geestelijke en wereldlijke autoriteiten worden er in gemoeid, de gelieven worden gescheiden en Maria Ursula blijft ongetrouwd, sterft later in het gesticht Oostrum.

Onderwijl was markiezin Juliana Petronella de eeuwigheid in gegaan, maar had in haar testament nog gelegenheid gevonden, om al de fiolen van haar toorn en gekrenkten adeltrots uit te storten over hare kinderen.

Henri, de gouverneur van Monçon, die den treurigen moed gehad had, om Maria Magdalena Bormans te verlaten, kreeg eerlijk zijn part in de erfenis.

Maar het kleine Maxje, geboren van „een zeeckere joffer Amelia Bormans, die zich „vanteerde getrouwt te zijn met den marquis

Max de Pas de Feuquières”, werd met inbegrip van zijn vader en moeder geheel onterfd. Dit kon wel niet — maar zij deed het toch!

En wat wij nog niet wisten, lezen wij uit het testament. Zij had ook eene dochter, die met een Fransch edelman, van lagere geboorte, tegen haar zin getrouwd was en weggegaan; ook deze werd nog smadelijk herdacht.

Er ontstond over de erfenis een langdurig proces. De gouverneur van Monçon geneerde zich niet; hij nam bezit van Well, ging er wonen, schonk Annadael bij Posterholt weg aan een Juffrouw van Aefferden en gedroeg zich als heer en eenige meester.

Maar eindelijk braken voor het kleine Maxje, nu Max geworden, zonniger dagen aan. Het Hof van Gelder erkende in een slotvonnis zijne wettige geboorte en zijne rechten, als opvolger van zijn vader, die ten onrechte onterfd was. Hij werd als heer ingehaald met muziek, met klinkende gewerschoten en eerebogen in 1733.

De jonge graaf de Pas trouwde nu een meisje uit Nijmegen, de dochter van den rentmeester Stepraet, Odilia Louisa Cherubina.

Hij kreeg eene verstandige vrouw en het huwelijk was gelukkig.

Max stierf op 62-jarigen leeftijd in 1770, betreurd door velen. Met hem stierven de de Pas in Holland uit, aldus weer toevallig een bewijs leverende voor de sage, dat op Well slechts drie heeren van één geslacht achter elkander zullen zijn, wat bij de Limburg Styrum's, de de Pas', de Liedel's, de Schloisnigg's waar is geweest. Op de de Pas volgde de Liedel, wiens geschiedenis hier vóór verteld is.

A. F. VAN BEURDEN.

IETS OVER KARPERS.

IK heb zeker van niemand tegenspraak te wachten, als ik beweer, dat onze zoetwatervisscherij in een treurigen toestand verkeert. In West-Friesland althans behooren de vette jaren tot het verleden. Het onoordeelkundig wegvangen en rooven van visch, gebrekkig politietoezicht, verontreiniging der wateren en andere oorzaken hebben aan dit verval medegewerkt. De liefhebberij is er gansch en al af. Toch valt er beterschap te bespeuren en is de hoop niet geheel ongegrond, dat de zoetwatervisscherij geheel zal herleven.

De Nederlandsche Heidemaatschappij, welke reeds zooveel deed om onzen bodem productief te maken, heeft zich door 't oprichten van een Hoofd-afdeeling „Zoetwatervisscherij” het lot aangetrokken van onze binnenvisschers. Door haar bemoeiingen vereenigden zij zich tot afdeelingen. Onder haar voorlichting wordt het vischwater zooveel mogelijk verbeterd en bevolkt met jonge, krachtige vischsoorten, meestal afkomstig uit haar kweekinrichtingen te Vaassen. Ja, op haar initiatief tracht men thans zelf broedvijvers aan te leggen. De vischsoort, welke zich bij uitstek voor deze teelt leent, is wel de karper, en het is daarom, dat wij voor dezen visch een weinig aandacht verzoeken.

De karpervisschen (Cyprinidae), die het grootste contingent aan de bevolking onzer binnenwateren leveren, hebben een langwerpige, eirond lichaam, dat bedekt is met meestal groote eironde schubben. De gewoonlijk kleine mondopening bevindt zich voor aan den kop. De kaken bevatten geen tanden, doch de onderkeelgatsbeenderen zijn daarvan ruim voorzien. Zij werken op een uitstekend gedeelte van de ondervlakte des schedels, den „karpsteen”. De zwemblaas is in twee afdeelingen, een grootere en een kleinere, verdeeld en staat in verband met het gehoororgaan.

De karpervisschen bewonen stilstaande of zacht stroomende, weinig beschaduwde wateren met weeken, meest ondiepen bodem, waaruit zij hun voedsel opdelven, dat uit wormen, insectenlarven en rottende plantendeelen bestaat. De meeste soorten leven gezellig bijeen en verlaten elkaar zelfs in den winter niet, als zij dicht open in het slijk van den bodem graven en een soort winterslaap leiden. Tegen den paartijd verdeelen zij zich in kleinere scholen, de kuiters voorop, gevolgd door de hommers. Ieder wijfje wordt begeleid door twee of drie mannetjes, terwijl de overblijvende zich vaak voegen bij de vrouwtjes van andere soorten, waardoor bastaarden ontstaan. Een volwassen wijfje heeft eierstokken, die wel eens 700.000 eieren bevatten.

Het vleesch van de meeste karpervisschen is zacht, sappig en smakelijk. Zij hebben een taai leven en kunnen, tusschen nat gras gepakt, verre reizen maken zonder te sterven. Zij voelen zich in elk klimaat goed thuis, vermenigvuldigen sterk, groeien uitstekend, worden spoedig vet en zijn dus bijzonder geschikt om aangefokt te worden.

De meer dan 800 soorten, over de geheele aarde verspreide, karpervisschen, waaronder zich vele bastaarden bevinden, laten zich — voor zoover ze in ons land aangetroffen worden — gevoelig tot de volgende ondergeslacht en brengen: Karper (Cyprinus), Barbeel (Barbus), Zeelt (Tinca), Grondel (Gobia), Voorn (Leuciscus) en Brasem (Abramis).

De voornaamste vertegenwoordiger van het ondergeslacht karper is onze gewone Hollandsche karper, in Groningen dikwijls Blauwkarper genoemd. Ter weerszijden van den nogal wijden, door dikke lippen omzoomden, bek heeft hij aan den bovenkaak vier baarddraden, twee grootere en twee kleinere. De rug is matig gebogen, de kleur blauwachtig wit, naar de rugzijde donkerder, naar den buik meer en meer gelend. Hij mist de vetvin van de zalmachtigen. De voorste vier stralen van de rugvin en de voorste drie van de aarsvin zijn steviger en dikker dan de overige, terwijl de achterste van zaagtanden voorzien is. De karper bezit een gaffelvormigen of gevorkten staart, terwijl de schubben in het midden soms een donkere vlek vertoonen en aan de achterzijde omzoomd zijn.

Hij kan een lengte van 1 M. en een gewicht van 15 à 20 K.G. bereiken.

Bij de oude Grieken en Romeinen was de karper reeds bekend, ofschoon minder geliefd dan bij ons. Hoe hij zich vandaar verbreid heeft, doet minder ter zake. Zeker is het, dat hij in geheel Midden-Europa wordt aangetroffen, soms zelfs in het zoutachtig water. Troebele veenplassen genieten de voorkeur. Vroeger werd hij, meer dan thans, in vijvers gehouden, die men op geregelde tijden afvischte. De hierin levende dieren werden in tegenstelling met de andere „tamme” karpers genaamd. Zij gewennen heel spoedig aan hun oppasser en komen op zijn roep aan de oppervlakte, ten einde gevoederd te worden.

Voor de karperteelt, waarvoor de Nederlandsche Heidemaatschappij als fokdieren hoofdzakelijk een kruising van den Gallicischen met den Boheemschen karper, echter met overwegend Gallicisch bloed, gebruikt, heeft men ondiepe en diepere vijvers noodig, n.l. broedvijvers, broedgroei- en groeivijvers en bewaar- of wintervijvers.

De eerste, de broedvijvers, zijn van zeer geringe grootte, ongeveer 2 à 3 Are en 30 à 40 c.M. diep. Hierin worden in het voorjaar (Mei en Juni) de teeltvisschen geplaatst, waarvan de wijfjes aan de zich daarin bevindende waterplanten de eieren afzetten. Zoodra het kuitschieten is afgelopen, worden de teeltvisschen uit de broedvijvers verwijderd. Gewoonlijk worden in ieder vijvertje 5 visschen geplaatst en wel twee wijfjes en drie mannetjes.

Na eenige dagen komen de jonge visschen uit de eieren te voorschijn en worden dan spoedig met fijne gazen netjes opgevangen en voorzichtig overgebracht in broedgroeivijvers, dat zijn ondiepe vijvers van grooteren omvang, waarin zich door bemesting en een doelmatige verpleging van den vijverbodem een groote hoeveelheid natuurlijk vischvoedsel heeft gevormd. Toevoer van versch water ontvangen deze vijvers zoo weinig mogelijk, daar doorstroming verlies van vischvoedsel tengevolge zoude hebben.

In de broedgroeivijvers blijven de jonge karpers tot den eersten herfst. Het spreekt vanzelf, dat gedurende den eersten zomer een groot gedeelte van het broed door natuurlijke vijanden en andere schadelijke invloeden te gronde gaat. Men neemt zelfs wel aan, dat het verlies tot 90% bedraagt.

In den herfst worden de dan éenzomerige karpers opgevischt en overgebracht naar de bewaar- of wintervijvers, welke zoo diep moeten zijn, dat er geen gevaar bestaat voor het doodvriezen van de karpers in den winter. Opgemerkt dient nog te worden, dat dit opvisschen vrij gemakkelijk gaat, doordat alle vijvers op een vischkwekerij zoodanig zijn ingericht, dat zij drooggelegd kunnen worden. De jonge visschen verzamelen zich dan in de slooten, welke in den vijverbodem aanwezig zijn.

De éenzomerige visschen gaan het volgende voorjaar naar de groeivijvers. Op de kwekerijen dienen deze voor het opkweken van tweezomerige pootvisch, terwijl zij overigens worden gebezigd voor de teelt van consumptievisch. Deze groeivijvers zijn wat dieper dan de broedgroeivijvers, daar de karpers hierin ook moeten kunnen overwinteren. Een diepte van 1 à 1½ M. is hiervoor voldoende, wanneer tijdens vriezende weer geregeld bijten worden gehakt.

Tweezomerige pootkarpers worden vooral gebruikt in wateren, waarin nog roofvisch, inzonderheid

snoek, voorkomt. De karpers, die voor spijsvisch worden opgekweekt, blijven 2 à 3 jaren in de vijvers en worden daarna opgevischt en verkocht.

Opzettelijk aangelegde karpervijvers kunnen vóór het afvisschen weder drooggelegd worden, zoodat alle aanwezige visschen tegelijk gevangen en verzonden kunnen worden.

In de groeivijvers kunnen de karpers worden gevoederd. Dit bevordert niet alleen een snellen groei, maar biedt ook de gelegenheid, om op dezelfde oppervlakte veel meer visch te kweken, dan wanneer deze uitsluitend op het van nature in het water aanwezige voedsel was aangewezen. Het voeren geschiedt gewoonlijk met gebroken lupinen, of met mais- of gerstemeel, dat tot een stevige brij gebroeid wordt. Het voeren moet steeds met de meeste zorg geschieden. Er dient voor gewaakt, dat er niet te veel gevoederd wordt. Gebeurt dit, dan blijven er resten liggen, die licht schimmelen en ziekten kunnen veroorzaken.

Na twee of drie jaar kunnen de karpers gemakkelijk een gewicht van drie à vier pond hebben bereikt.

Soms worden naast de karpers ook eenige roofvisschen, inzonderheid snoeken in den vijver geplaatst, die waardelooze wildvisschen uit den vijver verwijderen en bovendien wat leven in de trouwerij brengen, hetgeen voor de trage karpers vaak nuttig kan zijn.

Er werd boven reeds op gewezen, dat de vijvers drooggelegd kunnen worden. Dit geeft niet alleen het voordeel, dat daardoor de aanwezige visschen gemakkelijk kunnen worden gevangen, maar ook, dat de vijverbodem, gedurende den tijd, dat deze niet onder water staat, bemest en bewerkt kan worden, wat den groei van het vischvoedsel bevordert. In sommige bedrijven blijft een gedeelte van de vijvers wel een of meer jaren droog liggen en worden deze dan beteeld met een of ander landbouwgewas.

Ongetwijfeld ligt in de karperteelt een middel om van anders weinig opbrengende gronden nog goede opbrengsten te trekken.

P. FRANSEN Jz.

TEGEN SLANGENBEET.

HET is bekend, dat reeds sedert eeuwen steenen in den handel zijn, waarmede men, door ze eenvoudig op de bijtmond te leggen, de door slangenbeet veroorzaakte vergiftiging zou kunnen bezweren. In Italië wordt de „pietra della cobra”, die de gifstand van een cobra verbeelden moet, tot hetzelfde doel gebruikt.

Een bevoegd geleerde, Walter Reid, heeft onlangs een onderzoek ingesteld naar de mogelijke waarde van dergelijke oude heilmiddelen en bracht o.a. omtrent den tegen slangengift zeer werkzaam geprezen „zwarten steen” aan het licht, dat eenige waarde daaraan niet kan worden ontzegd.

De zwarte steenen bestaan nl. uit verkoold ivoor of hertshoorn; zulk een stukje kool is zeer poreus en bezit een groot vocht-opslurpend vermogen. Legt men zulk een steen bv. op de tong, dan zuigt hij zich als 't ware geheel daaraan vast. Wordt de steen onmiddellijk na de slangenbeet op de wond gelegd, dan is het niet onaannemelijk, dat hij daaraan bloed en pas ingestort vergif zou vermogen te onttrekken. De onderzoeker beweert voorts met succes zulk een zwarten steen te hebben toegepast bij adderbeet en tegen de gevolgen van bijensteek G.

Foto Aug. F. W. Vogt. OVERHUIFD LAANTJE IN DEN TUIN VAN HET KASTEEL WELL.

HET VLEK BERCHTESGADEN.

BERCHTESGADEN.

Lustig und frisch
Berchtesgadnerisch is'
Und was draußenhalb ist
Ist doch niemals so frisch.

ZOO luiden de woorden, die geschilderd zijn op een dier smaakvolle Berchtesgadensche volkskunst-producten, die zich in het Nürnberger Gewerbe-Museum bevinden. Zóó is de indruk van den toerist, die zich korteren of langeren tijd in het Berchtesgadensch landje ophoudt.

Berchtesgaden, in den Z.O. hoek van Beieren, wordt wel eens het Yellowstone-park van de Duitsche Alpen genoemd. En met recht. De bekoorlijkste landschappen, waarin bosch en Alpenweide elkander den voorrang betwisten, worden door hooge, trotsche bergwanden overschaduwd.

Boven allen steken de beide reusachtige hoornen van den veelvuldig beklommen Watzmann (2714 M.) en de steile spitsen van zijn gezellen uit, alle min of meer met sneeuw bedekt.

De sage verhaalt ons van een onbarmhartigen koning, die dikwijls met vrouw en kinderen ter jacht trok, die alles, wat hun in den weg kwam, omverrenden en onder de hoeven hunner paarden vermorselden. Zij ontzagen zich zelfs niet de kinderen der armen dit lot te doen ondergaan.

Doch éénmaal geschiedde het, dat een oud vrouwtje van zulk een wanbedrijf getuige was, en, de hand ten hemel heffende, sprak zij den vloek uit over de onmenselijke koningsfamilie. En ziet, een hevig onweder brak los, de grond dreunde en schudde en de koningsfamilie was van dit oogenblik af in steen veranderd en staat daar als een eeuwige getuige van de vergelding, die op misdaden volgt. De groote Watzmann en de kleine Watzmann worden respectievelijk als koning en de koningin, de spitsen daartusschen als de zeven kinderen aangewezen.

De Watzmann is een modeberg, dat getuigen de ledige flesschen en inmaakbussen, die in de nabijheid van den top verspreid liggen; daartoe is de beklimming door traspgewijze uithouwing van de rotsen en het aanbrengen van gespannen touwen gemakkelijk gemaakt. De Zuidelijke bergtop, de Schönfeldspits genaamd, biedt meer moeilijkheden; langs duizelingwekkende afgronden leidt de gemarkeerde weg, die van den toerist eene geoefendheid in het klimmen en eene totale afwezigheid van duizelingen eischt.

De lagere gedeelten van den Watzmann zijn met uitgestrekte bosschen bedekt, waarin talrijke herten en reeën rondwalen.

Eenige kudden gemzen treft men nog in hogere gedeelten aan, doch niet in zoo grooten getale als op den Hohen Göll.

Mogen de toppen van den Watzmann aan het Berchtesgadensch landschap eene eigenaardige bekooring geven, de Hohe Göll (2519 M.) biedt door zijn breede, massieve rotsmassa een onvergetelijken aanblik. En indrukwekkend is het schouwspel, als de laatste stralen van de scheidende zon den trotschen, gewelfden koepel van den bijna ongenaakbaren Göll verlichten, de sneeuw, die zijn kruin bedekt, zacht rozerood tintende en het heldere graniet uit een blauwachtigen schemer te voorschijn roepende. Donkere dennenbosschen aan den voet, sappige almen daarboven en hier en daar een wit bepleisterde boerderij, als witte vlekjes op een donkergroen kleed — een tafereel van onuitsprekelijke schoonheid. De Alpenweiden op de bergen in de omgeving van Berchtesgaden zijn — en dit terecht — veel geroemd. Overal bloem bij bloem, waar het oog ook ziet, in bijna tropische kleurenpracht en geuren, geuren, zooals wij ze in ons laagland nooit te ruiken krijgen. Een Alpenweide is een waar bloemenparadijs. Prachtige gele, purperroode en diepblauwe gentianen, wier wortelstokken gebruikt worden voor de bereiding van een bedwelmden drank, het Gentiaanbitter of den Gentiaanbrandewijn, stralen vroolijk met sierlijke, sterk sprekende bloempjes. Langs heldere kabbelende beekjes ontwaren we een gouden rand van de heerlijke bloempjes der Gele Steenbreek en hier en daar gloeien vurige kussens van rose silenen. Dan worden we plotseling getroffen door een kleine orchideeën-soort, in Berchtesgaden „Kuhbrändli” genaamd, die wij in navolging van de Engelschen om haar heerlijken vanillegeur „Vanille-orchis” noemen. De bergflora geeft een overweldigenden indruk van schoonheid en rijkdom en verhoogt het natuurgenoet van den bergbeklimmer door haar talrijke bloemen en rijken kleurenpracht. Alpenviolen en Alpen-vergeetmij-niet, papavers, daar „Blutblumen”, en gele en witte Margrietten, daar „Johannisblumen” genaamd, vormen den hoofdschotel. Doch daarnevens ontdekken we anemonen en ranonkels, kruiskruid en thijm, campanula's en eereprijzen, blauwe Alpen-asters en knikkende Alpenklokjes, blauwe akelei en veelkleurige vlinderbloemigen, en nog tal van andere meer sporadisch voorkomende bloemensoorten.

Dat bij zulk een veelsoortigheid van bloemen het imker-bedrijf er wel bij vaart, laat zich begrijpen. Doch de vele bijen en wespen, die van bloem tot bloem zweven, kunnen voor den toerist

BERCHTESGADEN. DE OBERSEE.

hinderlijk zijn en menigeen heeft verwoede aanvallen van een kwaad uitgevallen bij te verduren gehad.

Als men de bergweiden verlaten en zich hooger in de voor menigeen min of meer ontoegankelijke bergwereld heeft begeven, valt ons ook de „Edelraut” in het oog, een composit met kleine bloemhoofdjes, geheel bedekt met een dichte, grijs glanzende beharing, die door haar aromatische geur aan iets meer fijns en wereldsch herinnert. Hier en daar en aan de steile bergwanden van den „Hohen Göll” nog in groote hoeveelheid, ontwaren we het „Edelweiss”, waarvan het bezit in vroeger tijden het bewijs was van een moeitevollen tocht in het hooggebergte.

De gevaren aan het „Edelweiss”-plukken verbonden, zijn eveneens in de sagen van Berchtesgaden als onderwerp gekozen, en velen dezer zullen vrij zeker een geschiedkundigen achtergrond hebben. Het belangwekkende van het „Edelweiss” bestaat, zooals men weet, niet alleen daarin, dat de stengel en de smalle blaadjes met zachte, mooie, witte wol omgeven zijn, doch ook de bloemen, die als prachtige donzig besneeuwde sterren er uitzien.

Evenwel, tegenwoordig wordt het „Edelweiss” elders zóó veelvuldig aangekweekt, dat men voor een klein bedrag een geheelen bos dezer bergplanten bekomen kan.

De lage bergweiden verschaffen hooi voor den winter, de hooge bergweiden gras voor den zomer.

Een eigenaar van 25 koeien behoudt er gedurende den zomer vijf in de omgeving zijner woning, die hem dan de melk voor dagelijks gebruik verschaffen; de overige twintig worden in de lente naar boven gezonden onder geleide van een 13 à 14-jarigen Senn-jongen en een 17 à 18-jarige Sennerin, en blijven daar den geheelen zomer, totdat de winter tot den terugkeer dringt. De melk dier koeien wordt in de „Sennhütten” tot boter en kaas verwerkt. De heenreis naar en de terugkeer van de Almen biedt een verrassend schouwspel: de mooiste koe voorop met een kostbare klok aan den hals en kransen op den kop en vroolijk gaat het voort naar of van de „Heimat” der Alpenrozen (Rhododendrons), die soms uitgestrekte vlakten met haar karmijnrood kleed overdekken en van de sierlijke, kleine, meestal op den grond kruipende „Alpen-azalea's”.

De namen der boerderijen, „Lehen” herinneren aan de middel-eeuwen, waarin de Proost van Berchtesgaden Alpenweiden, bouw- en boschgrond, aan de onderhoorigen in leen afstand. Het Berchtesgadensch land is eeuwen lang een twistappel geweest tusschen de rijken Salzburg, Oostenrijk en Beieren, tot het in de vorige eeuw (1810) aan Beieren werd toegewezen. Oorlogen, zooals wij die kennen, bleven weliswaar achterwege, omdat de Proosten van Berchtesgaden wel over gesneden soldaten, doch niet over een legermacht, evenmin als over een garnizoen konden beschikken,

doch de twisten werden op papier uitgevochten en bijna steeds, dank zij de bijzondere gunst van Keizer en Paus, in het voordeel van Berchtesgaden beslist.

Gaan wij de oorzaak dezer twisten na, dan is deze steeds de aanwezigheid van steenzout in het gebergte, dat Berchtesgaden omringt. Reeds in 1123 werd een zoutlaag ontdekt en de zout-handel was van dit tijdstip af voor Berchtesgaden eene rijke bron van inkomsten.

Nu — en dit is een teeken des tijds — overtreffen de inkomsten, ontvangen uit het bezoek van vreemdelingen aan het Bergwerk (zooals de zoutmijnen genoemd worden), die, welke door den verkoop van het gewonnen zout verkregen worden. De tocht door het Bergwerk, die achtereenvolgens loopend, per Rutschbaan, klimmend, varend en rijdend geschiedt, is zeer belangwekkend, doch laat van het eigenlijke mijnbedrijf, uit vrees voor te veel stoornis, weinig zien.

Berchtesgaden heeft een wereldvermaardheid gekregen door de onmiddellijke nabijheid van de Königssee en van de Obersee, oorspronkelijk waarschijnlijk één uitgestrekt meer, doch naderhand ten gevolge van een aardstorting van elkander door een smalle strook grond, de Sallet-Alpen, gescheiden.

De gewoonte brengt mee, dat men zich op de Königssee in roeibootjes, hetzij in gezelschappen, hetzij alleen rond laat varen, waardoor aan menigeen een goed stuk brood (8 à 10 Mark per dag) verschaft wordt. Een rondvaart met inbegrip van een bezoek aan de Obersee duurt ongeveer vijf uur; een stoombootje, thans in de vaart gebracht, doet den tocht allicht in twee uur.

Voor het gemak van de toeristen dient thans ook een elektrische tram, waarmede men de Königssee van Berchtesgaden af binnen een kwartier bereikt.

De indruk, dien men van de Königssee mee naar huis neemt, is overweldigend en komt overeen met dien, welchen men krijgt bij het bezoek aan Noorwegen's bergmeren. Alleen, zij is liefelijker, trots de loodrechte bergwanden van den Falkenste de geweldige massa van den Watzmann, en de grillige steenklompen van den Eiswinkel en van het Steinernes Meer, want tal van booten bevolken de oppervlakte van het meer, en tal van vogels kwinkelen in de bosschen aan de voeten van het gebergte. Bergleeuweriken en meezen, roodstaartjes en notenkrakers, schildvinken en lijsters verhoogen door hun welluidend gejubel de schoonheid van dit oord. Een zware echo verveelvuldigt de knallen van op het meer geloste pistoolschoten.

Aan de Königssee ligt St. Bartholomä, een druk bezocht jacht-slot, thans als restauratie ingericht en een kapel, die in de sagenwereld van Berchtesgaden een belangrijke rol speelt.

De Obersee, waarop niet gevaren wordt, biedt door haar won-

BERCHTESGADEN. DE KÖNIGSSEE.

derbare rust en prachtige weerkaatsing van de reusachtige berggevaarten, die haar omringen, een beeld van onvergelyklijke schoonheid. Op den achtergrond is van af den Salet-Alp een geruischlooze waterval, de Röthbachwasserfall, zichtbaar.

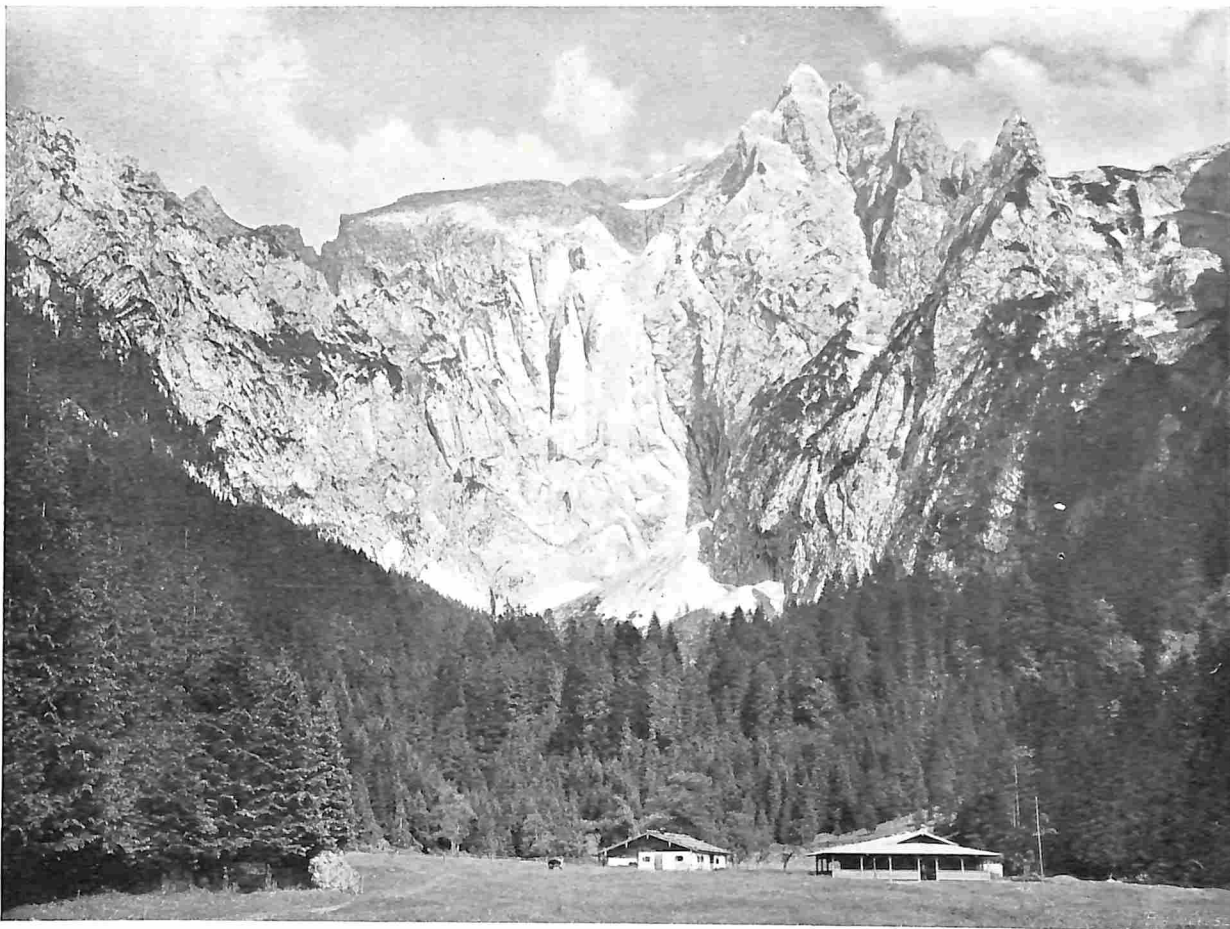
Een van de eigenaardigheden van het Berchtesgadensch land is, dat men in het dal bijna nimmer last heeft van wind en de meeste bewoners dan ook geene windrichting kennen. Toch worden de meren door stormen in beroering gebracht, die menigen stoeren bergbewoner het leven hebben gekost. Als bij overigens helderen hemel uit de diepte van het meer (de grootste diepte van de Königssee bedraagt 180 M.) luchtballen in grooten getale naar boven stijgen, dan vlieden de roeiers naar den kant van het meer, wel wetende, dat binnen eenige minuten daarna reusachtige golven het watervlak in beroering zullen brengen.

Hoe mooi is de aanblik van het gebergte, als men aan den oever van zulk een stroom staat. Hoe machtig rijst dit boven bosschen en Alpenweiden omhoog, als een majestueuze, beschuttende gordel. De bosschen bieden door hun rijkdom aan hout, hun veelsoortig groen en hun groote verscheidenheid van Alpenkruiden een toonbeeld van krachtige, heerlijke, welontwikkelde vegetatie.

Naast de schoonheid van de Natuur openbaart zich in het Berchtesgadensch land eene artistieke volkskunst bij de bewoners. In hoofdzaak zijn het de boeren, die zich in den langdurigen winter, als buiten hunne woning geen werkzaamheden meer te verrichten zijn, met houtsnijwerk of houtbeschildering bezighouden. Hun arbeid wordt tentoongesteld in een z.g.n. „verkoopshal” met daaraan verbonden Museum, of in de goed gevulde winkels in het dorp, van waar de keurig afgewerkte voorwerpen in de reistasschen van de meeste toeristen verhuizen, om als herinnering aan aangename, wondervolle dagen dienst te doen. Ja, er is zulk een buitengewoon groote navraag naar Berchtesgadensche volkskunst, dat bestellingen van vorige jaren nog steeds op afwerking liggen te wachten.

Na de opening van de Districts Teeken- en Houtsnij-school, in de laatste jaren onder leiding van den Heer August Kiendl, heeft het snijwerk veel aan artistieke waarde gewonnen. In het bijzonder legt men zich in deze omgeving toe op het snijden van herten en gemzen in allerlei standen en van Gnomen (kabouters). Doch als grondlegger van een herlevende Berchtesgadensche volkskunst moet de heer Rich. Throll genoemd worden.

Met eigen, bijzonder artistieke ontwerpen heeft hij den boeren op volkomen nieuwe werken opmerkelijk gemaakt, heeft hij hun het geheim eener onuitputtelijke, steeds varieerende kleurencombinatie geleerd, heeft hij het tot dusverre al te schematische werk een

BERCHTESGADEN. HOHE GÖLL.

OP DEN VOORGROND DE BERGWEIFE VAN DE SCHARITZKEHL-ALPE.

BERCHTESGADEN. SNIJWERK.

karacteristieken trek weten te geven. Beschilderde spanen dozen, candelabres in vormen, zooals wij ze hier nog niet kennen, speelgoed, dat voor een kinderkamer een ware schat zou zijn, toonen de hand van den meester, die met vaste overtuiging bezielde de Berchtesgadensche volkskunst eene eigenaardige, gevoelvolle richting uitstuwte. Zoo biedt Berchtesgaden een schat van merkwaardigheden in allerlei opzicht, die men niet zoo licht vergeten zal. En dat het mooie Berchtesgadensch land als doel van een vakantie-reis meer en meer *in* smaak komt, moge blijken uit het toenemend vreemdelingenverkeer, dat van 7500 in het jaar 1880 klom tot 33000 in het jaar 1908. G. J. BLEES KZN.

Mijn vriend Jack of de wonderlijke avonturen van een amateur-fotograaf.

(Vervolg).

TOEN Jack weer van een van zijn excursies kwam, ontmoette ik hem juist bij zijn thuis. „Kerel”, zei hij, „kom nu toch eens gauw mee dan zal ik je eens laten zien hoe ze me bedrogen hebben” en voordat ik er mij van bewust was had hij me meegetrouwd naar boven, waar we weer spoedig aan het bekijken van zijn foto's waren.

Zoo overtuigd was hij in het eerst dat zijne mislukte foto's te wijten waren aan zijn goedkoopere apparaten, dat hij nu dubbel teleurgesteld was zelfs met het beste en duurste materiaal, benevens tip top donkere kamer met toebehooren niet minstens even mooi werk te leveren als de beste. Zijn lens 1 : 5.5 had hij genomen omdat het de duurste was in den catalogus.

Nu Jack al toegaf dat er iets mis was, begon ik hoop te koesteren, dat er misschien op fotografisch gebied nog iets van hem terecht zou komen. Want tot nu toe, scheen hem alles wat hij deed bijna volmaakt toe.

Dit was de foto, die zoozeer zijn verontwaardiging gaande maakte „Ja, mijn beste” zei ik „als je wat kalmer zoudt werken en niet zoo zenuwachtig, zoodat je vergeet welke plaat je belicht hebt, en welke niet, dan zou je niet twee opnamen op één plaat doen, zooals hier het geval is

„Maar waarom vul je niet dadelijk met potlood in, welke plaat je belicht hebt? Ze zijn toch genummerd, tenminste je chassis, zoo, dat is gemakkelijk genoeg. Die kleine witte genummerde plaatjes op de chassis zijn daar speciaal voor gemaakt.

En anders schrijf het op in je boekje”.

„En kijk dan eens hier, wil je me nu nog zeggen dat ze me met die lens niet in den nek gezien hebben? Een pracht van een foto. Kijk eens hoe scherp, hoe natuurlijk ligt die jongen daar, hè. En kijk nu eens naar zijn waterhoofd en zijn grijpvingers en dan naar zijn lilliputter voetjes. Het is om te huilen zooals ze me bedot hebben.”

„Ja, dat durf ik gerust zeggen. Wanneer jij voor een lens met zulk een korten brandpuntafstand een voorwerp op die manier exposeert, dat het punt, dat het dichtst bij je lens is, meters bijna verschilt met het verste, dan zul je altijd die overdreven perspectieven krijgen, die een heel komisch effect hebben.

„Had jij voor je dit toestel kocht eens te rade gegaan bij mij of anderen, in allen geval bij iemand die er meer van weet dan

jij neem me niet kwalijk Jack, dan had ik of die ander je waarschijnlijk een 1 : 5.5, of 1 : 6.1, afgeraden, want voor het werk dat jij doet, kun je met een applanaat 1 : 8 best volstaan.

„Alléén voor plaatsen waar je zeer weinig ruimte hebt, en voor heel snelle momentopnamen is je lens uitstekend, zooals die tocht van Bleriot.

„Het is gek maar zelfs ieder beginner, Jack, spreekt al van lenzen 1 : 4.5., 1 : 5.5., 1 : 6.8., etc. en weet dikwijls in het geheel niet wat het beteekent. Wel deze 1 : 4.5. etc. duidt aan de relatieve opening van je lens, en de relatieve opening noemt men het getal dat aangeeft het hoeveelste gedeelte de werkzame opening van den brandpunt afstand is (focus).

De brandpunt-afstand vindt je door je camera scherp op oneindig (∞), d.w.z. het verst afgelegen punt in te stellen. De afstand dan van het midden van de vóór- en achterlens (het is niet precies correct, maar voldoende voor jou) tot het matglas is dan de brandpunt-afstand, die gewoonlijk in millimeters wordt uitgedrukt.

„Wanneer wij dus spreken van een relatieve opening 1 : 8, dan wil dat zeggen dat de werkzame opening van je lens is $\frac{1}{8}$ deel van den brandpunt-afstand of focus.

„Stel dus de grootste werkzame opening van je lens 30 m.M. en de brandpunt-afstand 240 m.M., dan krijgen we dus $240 : 30 = 8$. Dus relatieve opening 1 : 8.

„Bij gelijken brandpunt-afstand volgt dus hier uit, hoe grooter relatieve opening, hoe grooter de middellijn van je lens, hoe grooter de lichtsterkte.

„Hoe langer nu je brandpuntafstand, hoe correcter je perspectief. Met een lens 1 : 8 hadt ge het dus gerust kunnen doen, vooral daar de droge-platenindustrie op zulk een peil staat, dat de platen volop het gemis aan de grootste lichtsterkte bij je lens vergoeden.”

„Ja maar hoe is dit dan” viel Jack me in de rede, die al dien tijd met een negatief bezig was, dat hij mij wilde toonen.

„Kijk hier dit negatief is zoo onscherp als iets, terwijl ik toch op de uitdrukkelijke vermelding in de prijscourant deze lens als „scherp tot aan den rand uitteekend” heb gekocht.”

„En dat doet hij ook; daar heeft de fabrikant niets te veel mee gezegd. Maar je moet niet vergeten, dat als we spreken van een lens die scherp tot aan den rand uitteekent dit alléén betrekking heeft op een effen vlak. En dat je lens dat doet, daar kun je je zelf het best van overtuigen door tegen een muur of deur of iets anders dat loodrecht staat een krant vlak aan te plakken of met punaises te bevestigen, en je camera loodrecht op te stellen, zoodat ook je matglas parallel met den muur of deur loop*. Dan zul je zien dat elke letter op je matglas even scherp is.”

Jack keek erg op zijn neus, want daar had hij nog nooit van gehoord, evenmin dat hij voor scherpte in de diepte kleiner diafragma's moest gebruiken.

„Maar hoe dan met de belichting.”

„Wel Jack, bij de meeste lenzen is het zoo, dat bij elk opeenvolgend kleiner diafragma de belichtingstijd tweemaal zoo groot moet zijn.”

Heel ontnuchterd was Jack aan den eenen kant, dat hij ongelijk, en aan den anderen kant toch weer tevreden dat zijn

boeltje dan toch in orde was en zoowel lens als camera door mij werden geprezen.

Zoals wij dus zagen had Jack succes gehad en wel zoodanig dat je tenminste zien kon wat hij had willen fotograferen, iets dat hem reeds overgelukkig maakte en zichzelf tot alles in staat deed gevoelen.

Geen tijdschrift op fotografisch gebied was er, of hij had er zich op geabonneerd; of hij ze alle aandachtig las is een tweede vraag. Het meest zal hij zich wel beziggehouden hebben met de plaatjes te bekijken en illustraties.

Zoo las hij o. a. wel de clubverslagen van verschillende verenigingen, want voor een clubleven voelde hij wel iets; en dat niet om door wrijving van denkbeelden zichzelf te volmaken als wel omdat hij het als een kans beschouwde om met zijn bekwaamheden, zooals hij zichzelf wijsmaakte, te kunnen schijnen. *Lucus a non lucendo.*

Nadat hij door een der dignitarissen was voorgehangen op de gebruikelijke wijze, werd hij als lid van de eerste fotografische club aangenomen.

En nu was Jack's leven een andere phase ingetreden. Nu werd hij geheel en al clubman. Een vergadering sloeg hij over en er kon geen vergadering zijn of Jack voerde het hoogste woord, critiseerde er het werk van anderen en er was kortom niets of hij had er iets op aan te merken.

Zelfs wanneer er eens iets heel moois te zien was en hij niet anders doen kon dan dat bekennen, deed hij dat gewoonlijk op de volgende manier of tenminste in dien geest:

(Enthousiastisch) „Mooi, mooi, potdroomie wat is dat mooi” en het dan van alle kanten kritisch beziend en dan met een langgerekt „maaaaar zie je, dat had ik nu zoo en zoo genomen of graag zoo en zoo willen zien. Doch overigens perfect, perfect.”

Hierdoor wekte hij bij vele medeleden het denkbeeld, dat ze in hem een wonderkracht hadden gewonnen; alleen de bestuurs- en eenige meer serieuze leden (ik meen natuurlijk niet dat de eersten nu a contrario niet serieus waren) die zagen hoe Jack te pas of te onpas den tijd dikwijls met redevoeringen verspilde, die in lengte, niet in degelijkheid uitmuntten, schenen die meening niet te deelen, en velden dus geen oordeel voor ze iets van hem gezien hadden. Ofschoon zelfs indien hij ze allen overtrof, dan nog woog dat niet op tegen de avonden die hij zoo dikwijls onopzettelijk bedierf, zoodat de president meer dan eens den secretaris, die Jack had voorgehangen, hiervan een verwijt maakte.

Intusschen was een ieder nieuwsgierig eens wat van hem te zien. Maar hiervoor was Jack nog wat bang; hij wachtte totdat hij zich wat meer volmaakt had en dan, ja dan zouden ze eens wat zien.

Maar hierin kwam onvoorzien een verandering. Spoedig zou er een internationale tentoonstelling in een der hoofdplaatsen in het buitenland gehouden worden, en ook Holland moest daar het beste, wat het praesteerde, inzenden.

Jack werd door den president en secretaris nog extra officieus aangezocht ook zijn bijdrage te leveren, en ze wisten zoo op zijn eigenliefde te werken, dat hij, koste wat het wilde, wel moest toegeven. En zoo was dan nu de kogel door de kerk.

Den volgenden dag had ik hem reeds bij mij. „Apropos”, gisteravond op de club hebben ze zoo bij me aangedrongen dat

JACK SUKKELT MET SLECHTE PERSPECTIEVEN.

ik ook wat in zou zenden voor de Internationale tentoonstelling en hm.. hm.. zie je, nu kwam ik je eens vragen hm.. wat je me zoudt aanraden te doen.”

„Nu, als Jack al om raad kwam vragen dan zat hij al aardig in de benauwdheid.

Ik vertelde hem dat ik werkelijk niet begreep hoe hij zulk een dwaze belofte had kunnen geven, tenzij hij er op stond zich bespottelijk te maken.

„Maar”, zei ik er vergoelijkend bij „je hebt nog bijna drie maanden voor de borst, en doe je uiterste best, misschien breng je er nog iets van terecht. Ga eens naar een streek waar je denkt mooie opnamen te kunnen maken en laat je camera thuis”.

„Mijn camera thuis? Wil je mij nu voor de mal houden?”

„Neen toch niet, laat die thuis, ga eens wandelen en kijk eens duchtig rond en leer zien in de eerste plaats. Heb je nu iets gezien dat je bijzonder treft onthoud het, bestudeer het onder verschillende belichting, weersgesteldheid en tijd, en als je dan denkt het op z'n mooist gezien te hebben, trek er dan maar eens met je camera op uit.

„Heusch geloof me, Jack, dat er op uit gaan met je camera, evenals een jager met zijn geweer is verkeerd, geheel verkeerd.

„De jager moet met volle weitasch, althans geen leege thuis-komen, anders wordt hij misschien uitgelachen. Maar aan jouw chassis kan niemand zien of je wel of geen succes gehad hebt.

„Geloof me, beste jongen, het gebeurt me nu nog zoo dikwijls, dat ik mij van een plaats veel voorstel, er met zes platen op uittrek en zonder één enkele opname thuiskom. Lat is een bewijs dat je jezelf eischen begint te stellen, en hoe langer je op die manier werkt, hoe moeilijker het wordt, ik geef het je toe. Maar wat je dan ook als mooi treft, is dan ook iets bijzonders.

„Ik herinner me dat ik een jaar of wat geleden den zomer ging doorbrengen in een bekend mooie streek maar ik geloof niet dat je meer dan zes negatieven uit de streek in mijn collectie zult vinden, ofschoon ik met twaalf dozen platen op reis ging.

„Daar komt nog bij, dat alles wat voor je oog mooi is, dat niet altijd zoo is op je matglas en omgekeerd.

„Maar voor jou, Jack, voor jou is het heusch zoo moeilijk niet, jij bent nog niet zoo verwend; jij komt met frisschen kijk op de dingen, jij, die als het ware Amsterdam niet uit bent geweest, en ons landje is zoo schilderachtig mooi, dat het volgens mij meer kunst is niet, dan wel te slagen.

„Overal krijg je nieuwe impressies die je onwilkeurig aan je werk meedeelt.

„Je weet, toen ik een jaar of wat geleden terugkwam na een ongeveer tienjarige afwezigheid, die ik in de meest afwisselende streken van de wereld heb doorgebracht, en waar ik ook veel moois gezien heb, ik zeg, toen ik hier in Holland terugkwam, — en het was nog wel op een regenachtigen dag — kon ik dat gras en die koetjes en die boomen wel zoemen. Och, hoe lief kwam mij alles weer voor, hoe intiem en tevens hoe schilderachtig. Je kon je niet keeren of hier zag je een molentje in de verte, met een slootje ervoor, een vondertje of een schuitje op den voorgrond, en daar weer een boerenhuisje met een mooi kronkelend wegje met diepe wagensporen, dan weer een klein riviertje omzoomd met schilderachtige wilgenboomen; och Jack, ik had ze in geen tien jaar gezien, maar ik geloof dat mijn medereizigers in den trein mij uitlachten.

„Heusch, Jack, ons landje, is *he'* land voor fotografen, het luilekkerland, zonder moeite vliegt het mooie ons van alle kanten te ontmoet.

„Daarom verwondert het mij altijd dat er op fotografisch gebied nog zooveel krukken gevonden worden en dat niet het meerendeel van ons met een of andere gave bedeed is om al dat mooie weer te geven. In Italië b.v. zal het niemand bevreesd maken als hij in een of andere visschersplaats een armen visscher bezig ziet met beeldhouwen.

„Maar om nu op de tentoonstelling terug te komen, doe je best nu eens, tracht wat moois te maken en verzorg het ook technisch goed, maar bovenal werk het netjes af.

„Afwerken tellen de meesten niet, en toch is dat een hoofdvereischte voor een goede foto. Druk niet altijd alles op dat glimmend papier af, probeer ook eens iets anders. Je zult eens zien hoe dikwijls een foto op bromids- of gaslichtpapier er op verbeterd.

„Zorg ook vooral dat je de negatieven zacht houdt, week bijna zou ik zeggen, zoodat je zomerlandschappen er niet allen uitzien als sneeuwgezichten en de laatste niet als wit papier.

„Wat ik je nog vergeten heb te zeggen is, snijd je afdrucken onberispelijk af, hetgeen toch werkelijk geen kunst is met de snijdglazen die je overal kunt krijgen en een scherp mes. Vermijd gekartelde randen en happen van je hoeken, snijd liever dan nog een extra randje af.”

(Wordt vervolgd).

JACK STAAT VERWONDERD.